

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Ailesi'ne teşekkürlerimizle. “R. Chaim Schimmel’in Tora’sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna’yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift.” – Rabi Sacks

Şelah Leha

Gerçek Dünya

Casuslarla ilgili olay asırlar boyunca açıklama otoritelerini haklı bir şekilde meraka sevk etmiştir. Casuslar nasıl olup da bu kadar büyük bir yanlış anlamaya düşebilmişlerdi? Ülkenin gerçekten de Moşe’nin söz verdiği gibi olduğunu söylemişlerdi. Gerçekten de “süt ve balın aktığı bir diyardı”. Ama onlara göre burayı ele geçirmek olanaksızdı. “Ülke’de oturan halk azılı, şehirler de çok büyük ve güçlendirilmiş. Devın çocuklarını da gördük orada... O halka karşı ilerleyemeyiz, çünkü bizden daha güçlü... Orada gördüğümüz halkın tümü cüsseli insanlar. Devleri de orada gördük... Kendi gözümüzde çekirgelere benziyorduk. Onların gözünde de öyleydik” (Bamidbar 13:28-33).

Casuslar ülkenin sakinleri karşısında dehşete düşmüşler ve aslında o sakinlerin Bene Yisrael karşısında dehşete düştüklerini fark etmekte tamamen başarısız olmuşlardı. Bir nesil sonra, Rahav, Yeriho’daki fahişe, Yeoşua’nın gönderdiği iki casusa bunu açıkça söyleyecekti: “A-Şem’in, Ülke’yi size verdiğini biliyorum; çünkü içimize size karşı bir dehşet düştü ve çünkü Ülke’nin tüm sakinleri sizden dolayı [korkudan] eridiler... kalbimiz [korkudan] eridi. Sizden dolayı, artık kimsede [cesaret] ruhu kalmadı; zira Tanrı’nız A-Şem – yukarıda göklerde ve aşağıda yeryüzünde [tek] Tanrı O’dur” (Yeoşua 2:9-11).

Gerçek, casusların raporlarında söylediklerinin tam tersiydi. Ülkenin sakinleri, Bene Yisrael’den, Bene Yisrael’in onlardan korktuğundan daha çok korkuyorlardı. Bunu Bilam’ın hikâyesinin başında öğreniyoruz:

“Balak ben Tsiapor, Yisrael’in Emori’ye tüm yaptıklarını gördü. Moav, halk nedeniyle son derece korkmuştu, zira

[Yisrael ulusu] kalabalıktı. Moav, Bene Yisrael yüzünden *karamsarlığa kapılmıştı.*” (Bamidbar 22:2-3)

Daha öncesinde bizzat Bene Yisrael bunu Kızıldeniz’deki şarkılarında söylemişlerdi:

“[Korkudan] eridiler tüm Kenaan sakinleri. Korku ve dehşet düşecek üzerlerine.” (Şemot 15:15-16)

Öyleyse casuslar nasıl olup da böylesine bariz bir hataya düşebilmişlerdi? Gördüklerini yanlış mı yorumlamışlardı? Tanrı’ya olan inançları mı eksikti? Daha muhtemelen, *kendilerine* olan inançları mı eksikti? Yoksa bu basitçe, Rambam’ın *Şaşırılmışlar İçin Kılavuz*’da öne sürdüğü üzere, geçmişteki tarihleri nedeniyle korkmaları kaçınılmaz mıydı? Hayatlarının büyük bölümünü birer köle olarak geçirmişlerdi. Özgürlüklerini daha yeni elde etmişlerdi. Uzun bir dizi savaşa girmeye ve kendilerini kendilerine ait bir ülkede özgür bir halk olarak tesis etmeye henüz hazır değillerdi. Bunun için, özgürlük ortamı içinde doğmuş yeni bir nesle ihtiyaç olacaktı. İnsanlar değişir, ama o kadar da çabuk değil (Kılavuz III, 32).

Çoğu açıklama otoritesi casusların bir cesaret veya inanç ya da her ikisinin eksikliği yüzünden suçlu oldukları görüşündedir. Metni başka şekilde okumak zordur. Ancak Hasidik literatürde – Baal Şem Tov’dan, Gur *Rebbe*’si Rabi Yeuda Leib Alter’e (*Sefat Emet*) ve Lubaviç *Rebbe*’si Rabi Menahem Mendel Schneerson’a kadar – tamamen farklı bir tefsir ekolü ortaya çıkmıştır. Bu ekol, metni, alışılmışın dışında ve günümüzde de güncel ve güçlü olan dramatik bir etki yaratacak şekilde okur. Hasidizm ustalarının tefsirine göre casuslar iyi niyetle hareket etmişlerdi. Ne de

olsa hepsi “birer lider, önemli birer şahsiyet ve Yisrael’in başlarıydılar” (Bamidbar 13:2-3). Yisrael’in ülke sakinleriyle girişeceği savaşları kazanabileceğinden kuşkuları yoktu.

Başarısızlıktan korkmuyorlardı; başarıdan korkuyorlardı. Endişeleri fiziksel değil, maneviydi. Çölü terk etmek istemiyorlardı. Yeryüzünün ulusları içinde sıradan bir başka ulus haline gelmek istemiyorlardı. Tanrı ile aralarındaki, çölün yankılanan sessizliğinde, uygarlık ve memnuniyetsizliklerinden uzakta yaşadıkları benzersiz ilişkiyi kaybetmek istemiyorlardı.

Burada Tanrı’ya yakındılar – o zamana kadar ve o zamandan beri yaşamış herhangi bir nesilden daha yakın. Tanrı, aralarında bulunan Kutsal Mekân’ın içinde ve etraflarını saran Onur Bulutları’nda neredeyse elle tutulur bir mevcudiyet teşkil ediyordu. Burada O’nun halkı göklerden gelen *man* yiyor, kayadan çıkan suyu içiyor ve gündelik bazda mucizelere tanık oluyordu. Çölde, Tanrı’nın koruyucu tentesinin altında kaldıkları sürece toprağı sürmelerine, tohumlar ekmelerine, hasatlar toplamalarına, bir ülkeyi savunmalarına, bir ekonomiyi işletmelerine, bir refah sistemini sürdürmelerine veya insanların düşüncelerini Tanrısallıktan uzaklara çeken diğer dünyevi yükleri ve dikkat dağıtıcı etkenleri omuzlamalarına ihtiyaç yoktu.

Burada, kimseye ait olmayan topraklarda, eşik denebilecek bir mekânda geçmişle gelecek arasında asılı halde iken, maddi dünyanın gündelik yaşamının yerçekimine bir kez daha girdikleri zaman bulmayı ümit edemeyecekleri bir yalnlıkla ve Tanrı’yla doğrudan buluşma olanağıyla yaşayabiliyorlardı. Çelişkili biçimde, çöl, tam da genellikle bir bahçenin tam aksi olduğu için, Bene Yisrael’in Eden’i niteliğindedi. Burada Tanrı’ya, ilk insanların masumiyetlerini kaybetmeden önce oldukları kadar yakındılar.

Eğer bu kıyaslama size çok kulak tırmalayıcı geliyorsa, Oşea ve Yirmeyau’nun her ikisinin de çölde geçirilen dönemi bir balayına benzetmiş olduğunu hatırlayın. Oşea, Tanrı adına konuşarak “Bu yüzden şimdi onun aklını çeceğim, onu çöle götüreceğim ve ona nazikçe konuşacağım” (Oşea 2:16) diyerek, Tanrı’nın gelecekte halkı ikinci bir balayı kutlaması için oraya geri götüreceğini ima etmişti. Yirmeyau da Tanrı adına konuşarak “Gençliğindeki sadakatini, gelinlik günlerindeki sevgini – çölde; ekilmemiş topraklarda arkamdan gelişini – senin adına hatırladım” (Yirmeyau 2:2-3) demişti. Her iki peygamberin gözünde, çöl yılları, Tanrı ile Bene Yisrael arasındaki ilk sevgi dönemini

ifade ediyordu. İşte casusların terk etmek istemedikleri şey buydu.

Bu tefsirin, anlatılanların basit anlamını yansıtıyor olmadığı açıktır; ama onu sırf bu yüzden göz ardı etmek de doğru olmayacaktır. Bu, sözün gelişi, psikanalitik bir okumadır; casusların bilinç altındaki zihniyetlerinin bir anlatımıdır. Casuslar, çocukluğun yakınlık ve masumiyetini bırakıp yetişkinlerin dünyasına girmek istememişlerdi. Bazen, çocuklarını serbest bırakmak ebeveynlere zor gelir; başka zamanlarda ise bunun tersi olur. Ama eğer çocuklar sorumlu birer yetişkin haline gelecekse, belli bir ölçüde ayrılık olması zorunludur. Nihayetinde, casuslar özgürlük ve sorumluluklarından korkuyorlardı.

Ama Tora tam da bundan ibarettir. Yahudilik, manastır misali dünyadan el çekmeye odaklı bir inanç değildir. Aksine, dünya ile etkileşime üstün düzeyde odaklı bir inançtır. Tora, tüm gerçekçi detaylarıyla birlikte toplumu inşa etmeye yönelik bir şablondur: savaş ve refah kanunları, hasatlar ve hayvan sürüleri, borçlar ve işçi-işveren ilişkileri, kendi ülkesinde yaşayan bir ulusa ilişkin kanunlar. Tora kısmen gerçek dünyanın siyaset ve ekonomisi hakkındadır; ama aynı zamanda, adalet ve şefkatin, akran ve yabancı sevgisinin, uzak idealler değil, gündelik yaşam dokusunun birer parçası olduğu daha iyi bir dünyaya işaret eder. *Tanrı, Yisrael’i, Kendi varlığını bu dünyada görülür hale getirmek için seçmiştir ve bu da, Yisrael’in bu dünyada yaşaması gerektiği anlamına gelir.*

Şüphesiz, Yahudi halkının da kendi çöl mukimleri ve münzevileri olmamış değildir. Ölü Deniz Tomarları’ndan tanıdığımız Kumran tarikatı böyle bir gruptu. Talmud, Rabi Şimon bar Yohay’dan buna benzer terimlerle bahseder. Rabi Şimon, on üç yıl boyunca bir mağarada yaşadıkdan sonra, insanların tarla sürmek gibi dünyevi işlerle meşgul olduğunu görmeye dayanamamıştı. Rambam, toplumun yozluklarından kaçmak için çölde keşiş gibi yaşayan insanlardan bahseder (*Ahlaki Karakter Kanunları* 6:1; *Sekiz Bölüm*, Bölüm 4). Ama bunlar kural değil, istisnaydı. Yisrael’in kaderi, dünyanın münzevileri olarak zamanın ve mekânın dışında, manastır veya aşramlarda yaşamak değildir. Özgürlük ve gerektirdiği sorumluluklara karşı duyulan bu korku, inancın üstün doruğu olmaktan çok uzaktır ve aslına bakılırsa – hem Gur hem de Lubaviç *Rebbelerine* göre – casusların günahı buydu.

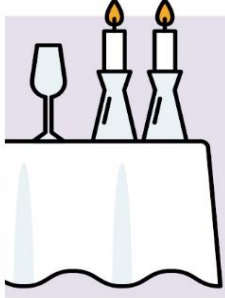
Geleneğin içinde, dünya ile etkileşim içinde olmanın, maneviyatın doruklarıyla temel

anlamda uyumlu olamayacağını öne süren bir görüş vardır. Bu görüşün en ünlü temsilcisi Rabi Şimon bar Yohay'dı. Ama ana akım farklı görüşteydi: "Bir meşgalenin eşlik etmediği Tora öğrenimi sonunda başarısız olacak ve günaha götürecektir" (Avot 2:2). "Her kim yalnızca Tora öğrenimiyle meşgul olup iş yapmamaya ve *tsedaka* ile geçinmeye karar verirse, A-Şem'in İsmi'nin kutsiyetini ihlal etmiş ve Tora'yı küçük düşürmüş, gerçek dinin ışığını söndürmüş, kendisine zarar vermiş ve yaşamını Gelecek Dünya'dan alıkoymuş olur" (Rambam, Tora Öğrenimi Kanunları 3:10).

Casuslar, Yahudiliği gerçek dünya ile temasa sokmak suretiyle kirletmek istememişlerdi. Tanrı'nın koruması altında ebedi bir çocukluğu ve O'nun herkesi kucaklayan

sevgisinin bitmeyen balayını tercih ediyorlardı. Bu arzuda asilce bir şeyler vardır, ama aynı zamanda halkın moralini bozan ve Tanrı'nın öfkesini uyandıran son derece sorumsuz bir şeyler de vardır. Çünkü Yahudilik projesi – Tanrı'nın hükümlerini altındaki Yahudi ulusunun anayasası olan Tora – Erets Yisrael'de, insani saygınlık ve özgürlüğü, bir gün dünyayı "Şüphesiz bu büyük ulus, bilge ve anlayış sahibi bir halktır" (Devarim 4:6) demeye sevk edecek kadar onurlandıran bir toplumu inşa etmek hakkındadır.

Yahudilerin görevi gerçek dünyadan korkmak değil, onun içine girip onu dönüştürmektir. Casusların anlamadığı şey buydu. Acaba biz – inancılı Yahudiler – bunu bugün bile anlıyor muyuz?

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Sizce casuslar ülkenin güzellik ve bolluğunu gördükten sonra neden bu kadar korkmuşlardı?
2. Casuslar çölde kalmak – hatta belki de Mısır'a geri dönmek – istiyorlardı. Konforlu bir ortamda kalmanın, gelişmekten daha güvenli olduğunu hissettiğiniz bir zaman hatırlıyor musunuz?
3. 'Dünya ile etkileşim içindeki bir Yahudilik' sizce nasıl bir şeydir?